

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності
(назва освітньої програми)

на тему: Теоретичні основи і практичний досвід обліку та аудиту основних засобів

(на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси»)
(назва теми)

Виконавець:

студентка факультету менеджменту, обліку та
інформаційних технологій

Цуканова Вікторія Олегівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Москалюк Ганна Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Основні засоби займають вагоме місце в господарській діяльності підприємства. Підвищення ефективності їх використання є важливим питанням у період переходу до ринкових відносин. Від вирішення цієї проблеми залежить як фінансовий стан, так і рівень конкурентоспроможності підприємства. Успішне вирішення завдань управління основними засобами та обґрунтування інвестиційної політики в їх частині вимагає ефективного обліку, аналізу та аудиту. Актуальність дослідження обумовлюється тим, що результати обліку, аналізу та аудиту основних засобів підприємства є підставою для прийняття відповідних управлінських рішень керівництва підприємства, які можуть бути направлені на досягнення поставлених перед ним цілей.

Проблемні питання організації і вдосконалення обліку основних засобів порушувалися в працях багатьох науковців, зокрема: Бутинця Ф.Ф., Гречко С.М., Герасименко І.С., Завадського Й.С., Коваленко А.М., Кубік В.Д., Неміша Ю.В., Поліщука М.С., Черкашиної Т.В., Шевчук Д.А., Яцунської О.С., Яковенко К.А. та багатьох інших.

Дослідженням питань аудиту основних засобів приділяли увагу у своїх працях такі автори, як: Бабич Л.М., Качан К.А., Макаренко А.П., Слободяник Ю.Б., Шама М.В., Феофанов Л.К. та інші.

Питання аналізу та ефективності використання основних засобів є об'єктом досліджень Адамчук В.В., Антонова О.В., Волкової Н.А., Покропивного С.Ф., Сергеева І.В., Мацибори В.І., Ковальчук І.В.

Аналіз наукових праць свідчить про те, залишається чимало невирішених та дискусійних питань обліку, аудиту та аналізу ефективності використання основних засобів, що потребують подальшого дослідження. На сьогодні єдності поглядів на категорію «основні засоби», особливості її обліку та аудиту не досягнуто, що обумовлює актуальність даної теми.

Мета дослідження. Метою дипломної роботи є систематизація та поглиблення теоретико-методичних знань, розгляд практичних аспектів обліку, аудиту та аналізу основних засобів, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення організації, ведення обліку, внутрішнього контролю та підвищення ефективності використання основних засобів на досліджуваному підприємстві.

Завдання дослідження:

- вивчити економічну сутність основних засобів;
- провести критичний аналіз стандартизації обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами;
- визначити сутність, порядок та методи нарахування амортизації основних засобів;
- розкрити сучасну проблематику обліку основних засобів;
- надати загальну характеристику підприємства КП «Теплопостачання міста Одеси»;
- з'ясувати особливості обліку основних засобів на комунальному підприємстві «Теплопостачання міста Одеси»;

- охарактеризувати організацію документального оформлення операцій із об'єктами основних засобів;
- оцінити організацію синтетичного та аналітичного обліку руху основних засобів на підприємстві;
- розкрити організацію і методику аудиту основних засобів;
- здійснити аналіз наявності, руху та ефективності використання основних засобів КП «Теплопостачання міста Одеси»;
- побудувати регресійно-кореляційну модель рівня віддачі основних засобів.

Об'єктом дослідження є процес обліку і аудиту основних засобів на комунальному підприємстві «Теплопостачання міста Одеси».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних положень обліку й аудиту основних засобів на КП «Теплопостачання міста Одеси».

Методи дослідження. При написанні дипломної роботи були використані методи порівняння та узагальнення – для обробки вхідної інформації та розкриття сутності поняття «основні засоби»; методи індукції та дедукції – при дослідженні теоретичних питань бухгалтерського обліку основних засобів; методи співставлення, порівняння та спостереження для зіставлення даних фінансової звітності підприємства у динаміці років, у визначені стану обліку та системи внутрішнього контролю КП «Теплопостачання міста Одеси»; методи та специфічні способи і прийоми економічного аналізу з метою проведення економіко-математичних розрахунків, порівняльного аналізу; табличний та графічний методи – для відображення аналітичної інформації; регресійно-кореляційний аналіз – для здійснення оцінки міри впливу на досліджуваній результативний показник найбільш суттєвих факторів. Реалізація кореляційно-регресійного аналізу була здійснена за допомогою табличного процесора Excel. Також були використані методи систематизації, гіпотези та припущення – для формування власної думки та надання рекомендацій.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною та правовою базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України та Міжнародні стандарти фінансової звітності, що регламентують облік основних засобів, методичні матеріали, наукові праці вчених з питань обліку, контролю, аудиту та аналізу основних засобів, матеріали науково-практичних конференцій, електронні ресурси мережі Internet, а також первинні документи, облікові реєстри та фінансова звітність КП «ТМО».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та 21-го додатка. Загальний обсяг роботи становить 103 сторінки. Основний зміст викладено на 83 сторінках. Робота містить 29 таблиць, 9 рисунків.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано наукову статтю у фаховому журналі: Цуканова В.О., Москалюк Г.О. Основні засоби крізь призму обліку за П(С)БО та МСФЗ: порівняльний аналіз. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. Одеса: ОНЕУ, 2021. № 9-10 (282-

283). Результати магістерського дослідження також оприлюднено на чотирьох Міжнародних науково-практичних конференціях з публікацією тез доповідей:

1. Цуканова В.О., Москалюк Г. О. Проблеми визнання та оцінки основних засобів в сучасних умовах. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки*: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (5 грудня 2020 р.). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 14. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ. 2020. С. 377-380.

2. Цуканова В. О., Слободяник Ю. Б. Аудиторська документація щодо перевірки основних засобів. *Сучасний стан економіки, фінансів, обліку і права та їх основні проблеми*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 8 грудня 2020 р.). Полтава: ЦФЕНД. 2020. С. 89-92.

3. Цуканова В.О., Волкова Н. А. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві. *Світовий розвиток науки та техніки*, LVI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. м. Запоріжжя, 7 грудня 2020 року. Ч.2, С. 204-208.

4. Цуканова В.О., Лоханова Н.О. Особливості обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами. *Напрями розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації*. Тези доповідей VII Міжнародної студентської науково-практичної інтернет-конференції. Одеса: ОНЕУ, 2021. С. 48-49.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні та методичні аспекти обліку основних засобів»* розкрито сутність, класифікацію та оцінку основних засобів; визначено сутність, порядок та методи нарахування амортизації основних засобів; досліджено сучасну проблематику обліку основних засобів.

У другому розділі *«Організація обліку основних засобів на КП «Теплопостачання міста Одеси»»* проаналізовано організаційно-економічну характеристику КП «Теплопостачання міста Одеси»; охарактеризовано організацію документального оформлення операцій із об'єктами основних засобів; розглянуто організацію синтетичного та аналітичного обліку руху основних засобів на підприємстві.

У третьому розділі *«Практичний досвід аудиту та аналізу основних засобів КП «Теплопостачання міста Одеси»»* розкрито організацію і методику аудиту основних засобів; здійснено аналіз наявності, руху та ефективності використання основних засобів КП «Теплопостачання міста Одеси»; побудовано регресійно-кореляційну модель залежності віддачі основних засобів від чинників.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження теоретичних та методичних аспектів обліку основних засобів, оцінки діючої практики обліку і внутрішнього контролю на КП «Теплопостачання міста Одеси» відповідно до поставлених завдань, зроблено наведені нижче висновки.

Визначення поняття «основні засоби» у нормативно-правових актах України, які регулюють бухгалтерський облік, призводять до деякої плутанини щодо розуміння їх сутності, оскільки при встановленні критеріїв віднесення об'єкту до основних засобів перевага надається їх призначенню. Водночас норми податкового законодавства акцентують увагу на особливостях визнання об'єкту основних засобів активом.

Стандарти, що регулюють облік основних засобів за національною системою та міжнародною, мають багато спільного, але разом з тим існують розбіжності у питаннях оцінки, класифікації, вибуття та амортизації основних засобів. Розглянуті розбіжності у більшості випадків є наслідком пристосування обліку до вимог національної економіки України.

Розглянувши особливості нарахування амортизації в різних країнах світу можна дійти висновку, що доречним буде використання зарубіжного досвіду на прикладі досвіду Данії та Канади на підприємствах України. У Канаді кожне підприємство може самостійно вибрати термін протягом якого буде нараховуватися амортизація, але в межах максимально-мінімальних встановлених меж, а у Данії у підприємств є можливість самостійно обирати метод нарахування амортизації, єдиною умовою чого є використання однакових методів як в бухгалтерському, так і в податковому обліку.

Національному бухгалтерському обліку потрібно спрямувати свої пріоритети на міжнародні стандарти для уніфікації системи обліку в частині нарахування амортизації, що дозволить українським підприємствам та установам значно покращити процеси відтворення основних засобів.

Аналіз проблемних аспектів обліку основних засобів показав, що потребують подальшого вдосконалення та уточнення наявні критерії визнання окремих об'єктів основних засобів, зокрема земельних ділянок; в міжнародних і національних стандартах залишився нерозглянутим порядок оцінки первісної вартості об'єктів основних засобів, які були придбані на умовах попередньої оплати, якщо термін оплати і надходження об'єкта суттєво розірвані в часі тощо.

У випускній роботі визначено тип фінансової стійкості КП «Теплопостачання міста Одеси»: підприємство протягом 2018-2020 рр. належить до кризового становища. Для виведення підприємства з кризи необхідно: застосовувати принципи стратегічного планування у діяльності підприємства; підвищувати конкурентоспроможність шляхом надання якісних послуг з централізованого теплопостачання; досягти системного та комплексного підходу у виробничих та технічних питаннях тощо.

Облік на КП «Теплопостачання міста Одеси» автоматизований і ведеться з використанням автоматизованих комп'ютерних систем бухгалтерського обліку, серед яких «ІТ-Підприємство», 1-С Підприємство «Зарплата – Кадри», 1-С Підприємство «Транспорт» та спеціалізований програмний комплекс «БІАС». Веденням бухгалтерського та податкового обліку на КП «ТМО» займається бухгалтерія, до складу якої входять 19 осіб. КП «Теплопостачання міста Одеси» рекомендовано забезпечити підвищення кваліфікації облікових працівників, яке не проводилось вже багато років.

Недоліком первинного обліку основних засобів в КП «Теплопостачання міста Одеси» є застосування застарілих типових форм документів. Для удосконалення ведення обліку на КП «ТМО» можна порекомендувати замінити та доповнити застарілі типові форми первинних документів на підприємстві відповідно сучасних економічних і бухгалтерсько-облікових реалій, а також галузевих особливостей.

Важливе значення відіграє раціоналізація кожної групи документів, методів обробки й узагальнення інформації щодо обліку амортизації основних засобів. При вдосконаленні облікового процесу КП «Теплопостачання міста Одеси», необхідно запровадити застосування прискорених методів амортизації для об'єктів основних засобів, які швидко морально застарівають, або у міру старіння яких значно збільшуються витрати на їх ремонт та технічне обслуговування. Також варто проводити переоцінку основних засобів не рідше одного разу на рік для основних засобів, що зазнають значних, але не постійних змін справедливої вартості.

Ремонтні роботи, зокрема теплотрас, мають дуже важливе значення для забезпечення міста тепловою енергією. Для того, щоб вирішити проблеми дефіциту коштів на проведення ремонтних робіт було б доцільно в бухгалтерському обліку формувати ремонтний фонд на підставі забезпечень майбутніх витрат і платежів, використовуючи для цих цілей субрахунок 474 «Забезпечення інших виплат і платежів». Варто зазначити, що в жодному з нормативно-правових актів України не представлено типові форми для розрахунку забезпечень майбутніх витрат і платежів, через що виникає необхідність у розробленні типових форм, а також в автоматизації розрахунку відрахувань у резерв.

На КП «Теплопостачання міста Одеси» аналітичний облік основних засобів ведеться щодо кожного об'єкту окремо. Для цього використовують інвентарні картки.

За результатами проведеної аудиторською фірмою ТОВ «Крестон Джі Сі Джі Аудит» аудиту фінансової звітності КП «Теплопостачання міста Одеси» були виявлені порушення, зокрема на 152 рахунку обліковуються витрати загальною сумою 22 179,9 тис. грн, які пов'язані з поліпшенням основних засобів, вони не введені в експлуатацію і не амортизуються; частина основних засобів первісною вартістю 729 209 тис. грн знаходиться в податковій заставі та є забезпеченням за кредитними договорами.

За результатами оцінки системи внутрішнього контролю КП «ТМО» були виявлені певні недоліки, а саме:

- відсутність на підприємстві структурного органу, який несе відповідальність за організацію та ведення внутрішнього контролю;

- не здійснюється оцінка ризиків (вони не враховуються під час прийняття управлінських рішень);

- відсутність організаційно-методичного забезпечення системи внутрішнього контролю на КП «ТМО», яке має включати робочий план чи програму функціонування системи. Це створює передумови до невизначеності проведення контрольних заходів, зокрема, при здійсненні контролю за основними засобами.

Через те, що контроль здійснюється керівниками відділів, окремо на кожній ділянці, при проведенні контрольних заходів не можливо врахувати всі аспекти

роботи підприємства. Тому на підприємстві доцільно сформувати службу внутрішнього контролю. Окрім цього, рекомендується розробити та затвердити внутрішні документи, спрямовані на забезпечення функціонування елементів внутрішнього контролю.

Створення на КП «Теплопостачання міста Одеси» ефективної системи внутрішнього контролю допоможе підвищити ефективність роботи підприємства та вчасно виявляти та усувати недоліки та порушення. Ефективна система внутрішнього контролю основних засобів має включати: аналіз основних засобів за минулі періоди; аналіз структури та стану основних засобів КП «ТМО»; контроль за використанням та своєчасним оновленням основних засобів тощо.

У 2020 р. найбільшу частку в структурі основних засобів займали будинки, споруди та передавальні пристрої – 80,91 %. Протягом 2018-2020 рр. коефіцієнт оновлення основних засобів має тенденцію до зменшення, що є негативною тенденцією, оскільки незадовільне оновлення основних засобів відбувається в умовах, коли близько 42% засобів праці зношені, про що зазначалось при оцінці технічного стану основних засобів. Віддача, яка характеризує ефективність використання основних засобів 2020 році зменшилась на 1,17 грн проти 2018 року та склала 1,76.

Для більш ефективного використання основних засобів КП «Теплопостачання міста Одеси» має удосконалювати технологічні процеси; застосовувати прогресивні форми організації та управління виробництвом; ввести в дію нове обладнання, замінити та модернізувати старе; забезпечити належні умови зберігання основних засобів у виробничих підрозділах з метою запобігання фактів крадіжок, недостач, псування та втрат тощо. Важливий резерв кращого використання основних засобів та виробничих потужностей – це швидке освоєння проектних потужностей, введення в дію нових технологічних ліній, агрегатів, устаткування.

АНОТАЦІЯ

Цуканова В. О., «Теоретичні основи і практичний досвід обліку та аудиту
(прізвище та ініціали студента) (назва кваліфікаційної роботи)
основних засобів (на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси»)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за магістерською програмою професійного спрямування «Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності». – Одеський національний економічний університет Одеса, 2021 р.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес обліку і аудиту основних засобів на комунальному підприємстві «Теплопостачання міста Одеси».

У роботі розглядаються теоретичні аспекти обліку та аудиту основних засобів, організація обліку та внутрішнього контролю основних засобів на КП «Теплопостачання міста Одеси», визначено напрями їх удосконалення.

Проаналізовано національні та міжнародні стандарти щодо обліку основних засобів, особливості обліку операцій з основними засобами, їх документальне оформлення, основні показники діяльності та ефективність використання основних засобів на КП «Теплопостачання міста Одеси».

Запропоновано замінити та доповнити застарілі форми первинних документів на підприємстві відповідно сучасних економічних і бухгалтерсько-облікових реалій, а також сформувати службу внутрішнього контролю, розробити та затвердити внутрішні документи, спрямовані на забезпечення функціонування елементів внутрішнього контролю. Для більш ефективного використання основних засобів рекомендовано застосовувати прогресивні форми організації та управління виробництвом, ввести в дію нове обладнання, замінити та модернізувати старе тощо.

Ключові слова: основні засоби, бухгалтерський облік, національні стандарти обліку, міжнародні стандарти фінансової звітності, система внутрішнього контролю, аудит, аналіз, ефективність використання.

ANNOTATION

Tsukanova V. O., «Theoretical foundations and practical experience in accounting and auditing
(student's surname and initials) (work title)
of fixed assets (by the example of Teplopostachannya of Odesa city ME)».

Thesis for Master degree specialty «071 «Accounting and Taxation»
(code and name of specialty)

under the master's program «Accounting, auditing and taxation of business activities». – Odessa National Economics University. Odessa, 2021.
(title of master program)

Thesis consists of three chapters. Object of study is the process of accounting and audit of fixed assets at ME «Теплопостачання міста Одеси».

Thesis deals with theoretical aspects of accounting and auditing of fixed assets, the organization of accounting and internal control of fixed assets at ME «Теплопостачання міста Одеси», identified areas for improvement.

Author analyzes national and international standards for accounting of fixed assets, features of accounting for transactions with fixed assets, their documentation, key performance indicators and efficiency of use of fixed assets at ME «Теплопостачання міста Одеси».

Author proposes to replace and supplement obsolete forms of primary documents at the enterprise in accordance with modern economic and accounting realities, as well as to form an internal control service, develop and approve internal documents aimed at ensuring the functioning of internal control elements. For more efficient use of fixed assets, it is recommended to use advanced forms of organization and management of production, put into operation new equipment, replace and upgrade old ones, etc.

Keywords: fixed assets, accounting, national accounting standards, international financial reporting standards, internal control system, audit, analysis, efficiency.